

16. Рзаева С.Л. Экспертні оцінки в менеджменті : монографія / С.Л. Рзаева. – К. : КНТЕУ, 2009. – 147 с.
17. Экспертные оценки в задачах управления : сборник трудов. – М. : Институт проблем управления, 1982. – 105 с.
18. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М.О. Кизим, В.А. Забродський, Ю.С. Копчак. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 144 с.

Корчагина Г. А.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнецца

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ И ОЦЕНИВАНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ПЕРСОНАЛА

Резюме

Исследованы теоретические подходы формирования и развития профессиональной культуры управленческого персонала предприятия. Также в разрезе предлагаемого подхода представлены основные направления формирования профессиональной культуры. Каждое направление характеризуется специфическими методами, средствами и формами применения.

Ключевые слова: профессиональная культура, формирование, развитие и оценка профессиональной культуры, управленческий персонал.

Korchagina G. A.

Kharkiv National Economic University named after Semen Kuznets

METHODICAL APPROACH TO FORMING AND ASSESSMENT OF PROFESSIONAL CULTURE OF MANAGEMENT PERSONNEL

Summary

Theoretical approaches of formation and development of the professional culture of enterprise's management personnel. Also in the context of the proposed approach are presented the main areas of formation of professional culture. Each area is characterized by specific methods, techniques and forms of application.

Key words: professional culture, formation, development and assessment of professional culture, management personnel.

УДК 334.716.636.085.55

Кудренко Н. В.

Національний університет харчових технологій

ОСНОВНИ ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА

У статті проведено дослідження основних факторів, які впливають на ефективність виробництва та функціонування підприємств. Розкрито економічну суть понять «показник» та «резерв». Доведено, що економічна ефективність виробництва залежить від правильного оцінювання результатів господарської діяльності на основі визначної системи показників. Визначено, що з метою підвищення економічної ефективності функціонування підприємств доцільно вивчати комплексний вплив всіх факторів на показники діяльності.

Ключові слова: фактори, ефективність, результативність, виробництво, господарська діяльність.

Постановка проблеми. Результативність і успішність господарської діяльності підприємств комбікормової промисловості залежить від досягнутого рівня збалансованості природних, матеріальних і трудових ресурсів. Саме від розподілу і раціональності використання ресурсного потенціалу, зваженості і спрямованості на кінцевий економічно обґрунтований результат управлінських рішень, а також від достовірності і точності оцінки факторів і чинників виробництва залежить економічна ефективність господарської діяльності підприємств.

Актуальним питанням наукового дослідження є вивчення численної кількості факторів і чинників, які впливають на кінцевий фінансово-економічний результат роботи суб'єктів господарювання. В сучасній економічній науковій літературі не існує єдиної методики розрахунку ефективності функціонування підприємств комбікормової промисло-

вості, однак актуальність цієї проблеми постійно зростає на сьогоднішній день, перед науковцями постає головне завдання – максимальне задоволення потреб суспільства шляхом мінімізації витрат.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Крім ресурсного забезпечення виробничої діяльності і доцільності їх використання, слід особливу увагу звернути на фактори і критерії, які безпосередньо впливають на процес виробництва продукції.

В наукових працях економістів суть понять «критерій» та «показник» нерідко прирівнюється. Критерій є узагальнюючим економічним поняттям, яке розкриває суттєві аспекти економічних дій, явищ та процесів, а також відображає сторони економічних відносин, які в сукупності розкривають економічний устрій суспільства [2, с. 13].

Зазначимо, що критерій – це мірило оцінки, що відображає результат діяльності, розкриває якісну сторону досліджуваного явища, але, на нашу думку, потрібно розмежовувати поняття «критерій» і «показник». Інтегральну оцінку ефективності забезпечують критерії виробництва, а більш детальна кількісна характеристика проводиться за допомогою розгорнутої системи показників.

В процесі дослідження критеріїв і показників економічної ефективності ресурсного потенціалу підприємств комбікормової промисловості застосовується частковий і узагальнюючий підходи. Частковий передбачає використання кожного виду ресурсу одним критерієм (продуктивність праці, рентабельність, прибуток). Перевагами часткового наукового підходу є те, що за його допомогою можна детально проаналізувати вплив кожного критерію на результати діяльності і факторну систему залежності між показниками однієї групи ресурсів, а недоліком є те, що за допомогою вказаної методики неможливо проаналізувати дію всіх факторів на ресурсний потенціал суб'єкта господарювання.

Відповідно до узагальнюючого підходу, дослідження проводиться за допомогою комплексних інтегрованих критеріїв і показників оцінки. На нашу думку, друга методика є більш точною і об'єктивною, оскільки існує тісний взаємозв'язок між окремими видами ресурсів, проведення комплексного вивчення впливу взаємозв'язку яких забезпечить достовірний аналіз діяльності підприємств переробної промисловості.

Головною метою цієї статті є дослідження основних факторів, які впливають ефективність функціонування підприємств з метою зростання їх прибутковості.

Ми погоджуємося з групою учених (П. Вашків, П. Пастер, В. Сторожук, Є. Ткач), які стверджують, що «... показники, будучи відображенням об'єктивної дійсності, перебувають у тісному взаємозв'язку між собою. Тому розглядають їх не ізольовано один від одного, а в певному взаємозв'язку...» [1, с. 75].

Крім того, визначення економічної ефективності виробництва полягає в правильному оцінюванні результатів господарської діяльності. Такими результатами можуть бути: виробнича потужність підприємства, обсяги готової продукції в натуральному або вартісному виразі, одержаний прибуток як позитивний результат роботи тощо. Але сама по собі величина цих результатів не дає змоги зробити висновки про ефективність роботи, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Для того щоб провести точну і об'єктивну оцінку ефективності виробництва, потрібно детально проаналізувати ті витрати, які безпосередньо впливали на кінцеві результати. Тому ми вважаємо, що на господарські процеси комбікормового виробництва впливають фактори, що його визначають (засоби праці, предмети праці, трудові ресурси).

Виклад основного матеріалу. В науковій економічній літературі в основі методологічних підходів до оцінки економічної ефективності зустрічаємо розкриття суті поняття критерію як співвідношення одержаного ефекту до

витрат ресурсів (факторів), що його зумовили. Оцінка ефективності виробничо-господарської діяльності проводиться двома способами: мінімізації і максимізації.

У відповідності до першого напрямку, оцінка економічної ефективності діяльності проводиться шляхом мінімізації можливих понесених на виробництво певного обсягу продукції витрат, причому вважається, що мінімально-можливі витрати є завжди меншими від фактичних.

Другий напрям оцінки економічної ефективності визначає одержання максимально можливого кінцевого результату (прибутку) до фактичного при певному обсязі витрат. Зазначимо, що максимально можливий результат є завжди більшим за фактичний. Причому показник економічної ефективності виробництва як при мінімізації, так і при максимізації знаходиться у проміжку від 0 до 1. Якщо значення показника наближається до 0, то це означає, що понесено значні втрати наявних ресурсів і низький рівень ефективності, а якщо навпаки – наближається до 1, то це свідчить про високий рівень ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства і низький рівень втрат ресурсів.

Об'єктивна оцінка ефективності економічних явищ і процесів ґрунтується на правильності вибору застосування методів економічного аналізу з метою дослідження. При використанні методу системного економічного аналізу застосовуються загальнотеоретичні діалектичні способи пізнання, що комплексно характеризують об'єкт і предмет, які досліджуються за допомогою застосування визначеної системи показників.

Особливу увагу проблемі дослідження теоретичних і методологічних основ ефективності розвитку підприємств приділено в наукових працях В. Андрійчук, П. Борщевського, В. Волинця,

Рис. 1. Фактори, що визначають економічну ефективність господарської діяльності підприємств

Князева, П. Руснака, П. Саблука, О. Шпичака та інших.

У процесі дослідження ефективності виробництва в галузі особливе місце посідає характеристика факторів, що поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішні залежать від результативності роботи управлінського персоналу і колективу підприємства, виражають результати діяльності підприємства, а зовнішні кількісно визначають рівень використання виробничих і фінансових ресурсів. Розглянемо основні з них (рис. 1).

Як бачимо з рисунку 1, ефективність господарської діяльності підприємств комбікормової промисловості залежить від дії як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Фактори, які суттєво впливають на виробничі процеси на підприємстві, можна класифікувати за різними ознаками. Від організаційно-правової форми власності залежать інвестиційна привабливість господарюючого суб'єкта, масштаби і об'єми виробництва продукції, а також рівень контролю за якістю прийняття управлінських рішень. Від кваліфікації управлінського персоналу і трудових ресурсів залежать рівень продуктивності праці, ефективність і якість організації виробничо-господарських процесів на підприємстві, спроможність до розширення виробництва і одержання додаткового прибутку. Не менш важливим фактором впливу на функціонування підприємств є наявність і доступність сировинних баз, адже нестача сировини призведе до повної зупинки виробничого процесу. На ефективність виробничої діяльності також впливають рівень забезпеченості основними засобами, наявність оборотних коштів для проведення поточного і капітального ремонтів, модернізації, а також закупівлі сучасного обладнання, яке є енерго-, ресурсозберігаючим і від використання якого залежить виготовлення продукції, яка є конкурентоспроможною на ринку за своєю якістю і собівартістю.

Серед зовнішніх факторів, які впливають на виробництво комбікормової продукції, необхідно враховувати вплив природно-кліматичних умов, які важко передбачити. Випуск готової продукції повинен бути підтвердженим попитом на ринку, а також наявністю платоспроможного споживача, який має достатні оборотні кошти, щоб її придбати. Доступність до кредитних ресурсів, а також наявність потенційних інвесторів дозволить господарюючим суб'єктам розширити обсяги виробництва продукції, а також провести модернізацію, реконструкцію, переоснащення виробничих потужностей підприємства, закупити нове обладнання і технології. Податкова система, яка діє в Україні, є досить жорсткою. Тому необхідна державна підтримка для того, щоб спростити податкове навантаження на підприємницькі структури, взаємовідносини з бюджетами різних рівнів можуть стимулювати або ускладнювати розвиток господарської діяльності підприємств.

Ми розглянули основні фактори, які впливають на ефективність роботи підприємств. Вважаємо, що є недоцільним вивчати вплив на зміну діяльності того чи іншого фактора окремо, а потрібно досліджувати їх комплексну дію на показники економічної ефективності.

Так, більш детально розглянемо ефективність управління. Основною ціллю апарату управління кожного суб'єкта господарювання є одержання позитивного фінансово-економічного результату. Однак існують також дві причини неефективності виробничо-господарських процесів на підприємстві – це ситуації, за яких реальне виробництво

готової продукції не досягає певної імовірної величини діяльності. Вказану ситуацію Х. Лібенстайн визначив як «технічну неефективність», або «Х – неефективність», тому що понесено значні витрати, походження яких важко пояснити. Зазначений вид неефективності утворюється, коли ресурси, які використовуються у виробничому процесі, нерационально розподілені між виробництвом різних товарів, робіт, в межах окремого підприємства, галузі, країни або всієї світової економіки. Як зазначив Х. Лібенстайн, «невдача найбільш прийнятого альтернативного вибору породжує другий вид неефективності – економічної або неефективності розподілу».

Тому основною задачею як вчених, так і управлінського персоналу є пошук нових шляхів удосконалення, а також правильної організації господарської діяльності на підприємстві, щоб не відбувалось процесу «нерационального витрачання» ресурсів, які є обмеженими, оскільки потреба в них постійно зростає.

Одним із основним завдань на сьогоднішній день для господарюючих суб'єктів є вирішення проблеми підвищення ефективності використання виробничих ресурсів шляхом вияву і максимального використання наявних резервів діяльності для покращення кінцевих результатів роботи, а також пошук нових шляхів підвищення економічної ефективності господарської діяльності підприємств. Зазначимо, що ресурси є обмеженими, а їх дефіцит і раптова нестача можуть бути покриті за рахунок раніше створених резервів. Можна погодитись з думкою В. Мацибори, що процес розширеного відтворення у виробництві вимагає певних матеріальних передумов, насамперед, утворення необхідних резервів [3, с. 134].

Зазначимо, що науковий термін «резерв» має етимологічні корені у французькій мові, де *reserve* означає «запас», та латинській – *reservare* – «зберігати»; це запас чого-небудь на випадок необхідності; джерело, звідки беруться нові кошти, тощо. Під резервами розуміємо різницю між фактично одержаним результатом господарської діяльності підприємств комбікормової промисловості і його нормативним значенням при максимально ефективному використанні наявних ресурсів, а також під дією сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів, які можна виявити в результаті проведення детального економічного аналізу.

В процесі вивчення суті поняття економічної ефективності важливим є питання, з якими витратами співставляти одержаний ефект, в науковій літературі зустрічаємо такі підходи до вирішення поставленої задачі:

- ресурсний (одержаний ефект господарської діяльності порівнюється із вартістю затрачених виробничих ресурсів);
- витратний (одержаний ефект порівнюється з поточними виробничими витратами);
- ресурсо-витратний (одержаний ефект порівнюється як з вартістю витрачених виробничих ресурсів, так і з виробничими витратами).

Основним питанням є те, що вважати за одержаний результат, а також які показники використовувати для його оцінки.

Існує і інша точка зору, щодо проблеми утворення необхідних резервів. Одним з основних напрямів підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств комбікормової промисловості є ресурсний, який базується на необхідності проведення детального аналізу використання наявних матеріальних ре-

сурсів та живої праці. Другим напрямком є організаційний у відповідності з яким проводиться пошук нових можливих шляхів удосконалення системи управління і підвищення ефективності тих процесів, що здійснюються на підприємстві. Третім напрямком підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання є технологічний, який передбачає запровадження у процеси виробництва сучасної техніки і технологій, а також розв'язання організаційно-правових питань (рис. 2).

Як уже зазначалося, ресурси, які використовуються на підприємствах, є обмеженими, водночас потреби людства в споживанні продукції постійно зростають, тому саме економічно-обґрунтоване комплексне використання засобів і предметів праці, пошук нових шляхів їх раціонального використання є основним завданням дослідження вчених різних країн. Адже існує суворозалежність між використанням ресурсів та економічною ефективністю виробництва, тому не можна очікувати результативності господарської діяльності при нераціональному використанні ресурсного потенціалу.

Таким чином, на нашу думку, наведені ознаки розмежування категорій «ефективності» та «результативності», а також розподіл означених показників за двома підсистемами: результативності і ефективності, дозволяє досягти більш точної за ознаками і комплексності оцінки економічної ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств комбікормової промисловості.

На сьогоднішній день склалася складна економічна ситуація в переробній промисловості, адже продовження спаду виробництва, яке розпочалося ще на початку 90-х років, призвело до того, що підприємства практично не мають власних обігових коштів і можливостей для оновлення матеріально-технічних засобів, впровадження у виробництво сучасних наукових досягнень техніки і технологій, провести реструктуризацію і розширити виробництво готової продукції.

На думку С. Покропивного, найбільш важливою є класифікація чинників, які впливають на виробничо-господарську діяльність за місцем реалізації в системі управління діяльності: «Особливо важливим є виокремлювання внутрішніх (внутрішньогосподарських) і зовнішніх (народногосподарських) чинників, а також поділ низки внутрішніх чинників на так звані тверді і м'які» [4]. Класифікація чинників підвищення ефективності наведено на рис. 3.

Як бачимо з рис. 3, на зростання показників діяльності суб'єкта господарювання впливають: система управління на підприємстві, напрямки розвитку та вдосконалення виробничих процесів, а також по-

шук нових джерел для розширення і фінансування діяльності.

Висновки і пропозиції. Отже, економічна ефективність виробничо-господарської діяльності на макrorівні залежить від якості проведення комплексної оцінки кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів, а також нематеріальних активів за визначений період часу. Але проведення комплексної оцінки економічної ефективності не є достатньою для прийняття управлінських рішень, оскільки вона не охоплює всіх складових виробничого проце-

Рис. 2. Напрями пошуку підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств комбікормової промисловості

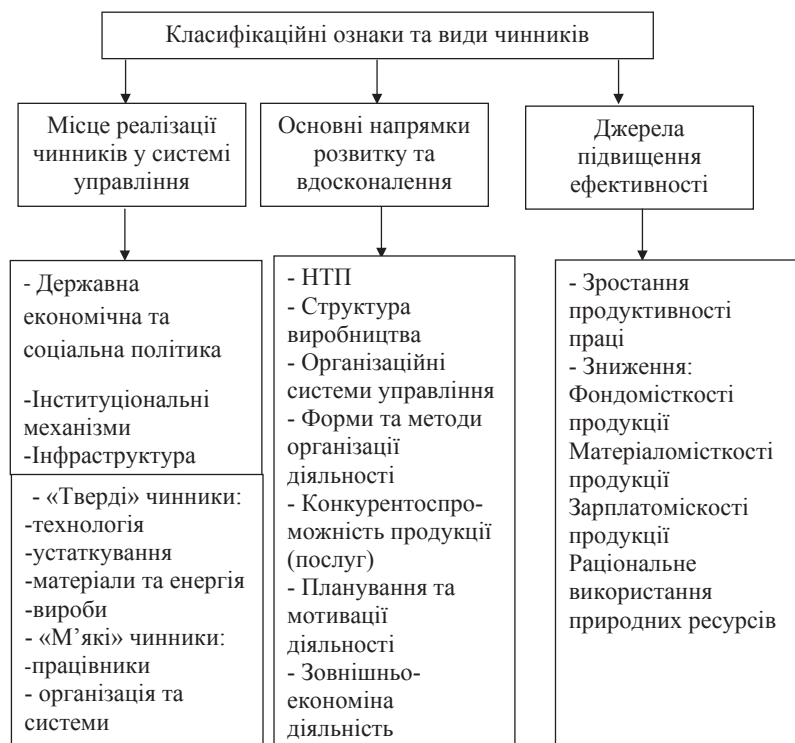

Рис. 3. Класифікація чинників ефективності

су. Визначення рівня ефективності на підприємстві комбікормової промисловості носить прикладний характер, оскільки за допомогою такої оцінки виявляються резерви виробництва і визначаються нові шляхи її підвищення. Тому, щоб провести комплексний і детальний аналіз ефективності функціонування підприємств комбікормової промисловості, потрібно проводити оцінку впливу на господарську діяльність економічної, технологічної, соціальної

і екологічної ефективностей в комплексі. Остаточною ціллю функціонування кожного суб'єкта господарювання є отримання максимального прибутку, а також пошук нових шляхів і можливостей підвищення ефективності діяльності, при цьому слід враховувати вимоги суспільства, які представлені у вигляді певних обмежень (кількість, якість, конкуренція), діючи економічну політику держави і систему оподаткування тощо.

Список літератури:

1. Ахназарова С. Л. Статистические методы планирования и обработки экспериментов / С. Л. Ахназаров, В. В. Кафаров. – М. : Изд-во МХТИ, 1972. – 307 с.
2. Економіка сільського господарства / П. П. Руснак, В. В. Жебка, М. М. Рудий, А. А. Чалий ; під ред. П. П. Руснака. – К. : Урожай, 1998. – 320 с.
3. Мацибора В. І. Економіка сільського господарства : підручник / В. І. Мацибора – К. : Вища шк., 1994. – 415 с.
4. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємство: стратегія, організація, ефективність : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 1998. – 352 с.

Кудренко Н. В.

Национальный университет пищевых технологий

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА

Резюме

В статье исследованы основные факторы, влияющие на эффективность производства и функционирования предприятий. Раскрыта экономическая сущность понятий «показатель» и «резерв». Доказано, что экономическая эффективность производства зависит от правильной оценки результатов хозяйственной деятельности на основе системы показателей. Определено, что с целью повышения экономической эффективности функционирования предприятий целесообразно изучать комплексное влияние всех факторов на показатели деятельности.

Ключевые слова: факторы, эффективность, результативность, производство, хозяйственная деятельность.

Kudrenko N. V.

National University of Food Technologies

THE MAIN FACTORS THAT AFFECT THE EFFICIENCY OF PRODUCTION

Summary

The article studied the main factors that affect the efficiency of production and operation of enterprises. The economic essence of the concepts of «figure» and «reserve». It is proved that economic efficiency depends on the correct evaluation of business results from outstanding system performance. Determined that in order to improve economic efficiency of enterprises advisable to learn all the complex factors impact on performance.

Key words: factors, efficiency, productivity, production, economic activity.

УДК 339.3

Кулік А. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано теоретичні підходи щодо визначення оптової торгівлі. Визначено місце торгівлі серед інших видів економічної діяльності. Проведено оцінку стану оптової торгівлі в Україні за основними показниками товарообороту. Проаналізовано структуру оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України.

Ключові слова: оптова торгівля, стан оптової торгівлі, завдання оптових підприємств, товарооборот, питома вага.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України оптова торгівля має важливе значення. Саме оптова торгівля змушує наших виробників піднімати якість вітчизняних товарів для завоювання належного місця як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Оптова торгівля – це сукупність організацій, які набувають і (або) зберігають товари великими партіями і перепродають їх роздрібній торгівлі, іншим торговим організаціям або організаціям-споживачам.

Найбільш яскравими представниками ринкової оптової торгівлі стали торгові дома, товарні та